

Пилипенко О. І.,
д.е.н., доцент,
професор кафедри обліку та оподаткування
декан обліково-статистичного факультету,
Національна академія статистики,
обліку та аудиту,
(м. Київ)

ДЖЕРЕЛА РИЗИКІВ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Економічна безпека підприємства як складний і багатофункціональний механізм базується на використанні системи збалансованих фінансових інструментів, спрямованих на сталий розвиток суб'єкта. Важливим завданням досягнення економічної безпеки підприємства є виявлення та ідентифікація загроз діяльності підприємства на основі облікових даних. Оцінка впливу ризиків на фінансово-господарську діяльність підприємства передбачає їх класифікацію в бухгалтерському обліку для управління ними.

Проблемам класифікації, а також бухгалтерського відображення ризиків присвячено наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема Є.В. Афанасьєва [1], В.П. Бондаря [2], Л.В. Гнилицької [3], М.Д. Корінько [4], Л.М. Кіндрацької [5], Я.В. Соколова [6] та ін. У своїх наукових працях вчені демонструють різноманіття підходів до класифікації ризиків для облікового відображення, чим актуалізується подальше дослідження в напрямі досягнення економічної безпеки підприємства на основі відповідної інформації про ризики.

Формування облікових даних в умовах невизначеності внаслідок впливу на господарську діяльність ряду зовнішніх факторів, а також факторів впливу, обумовлених організацією бухгалтерського обліку, чинить безпосередній вплив на якість управлінських рішень щодо забезпечення економічної безпеки підприємства задля його стійкого функціонування. Деталізація факторів появи ризиків в системі бухгалтерського обліку представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Фактори впливу на появу ризиків в бухгалтерському обліку

<i>Джерело ризику</i>	<i>Зміст факторів впливу</i>
1	2
Діяльність підприємства	Операційна діяльність: ризики придбання, виробництва, зберігання, збуту, використання майна, капіталу, заборгованості
	Фінансова діяльність: валютні, лізингові, депозитні, інфляційні
	Інвестиційна діяльність: окупність капіталу, ліквідність, процентні ризики, інфляційні
Організація бухгалтерського обліку	Неадекватна облікова політика підприємства щодо питань захисту облікової інформації

Продовження табл. 1

1	2
	Зміни у системі нормативних документів, що регулюють ведення бухгалтерського обліку
	Відсутність системи внутрішнього контролю
	Невідповідність схеми розподілу обов'язків між обліковими працівниками, проблеми в організації облікової роботи, недостатня кваліфікація працівників
	Витік інформації через некомпетентність і порушення дисципліни співробітниками бухгалтерії
	Участь бухгалтерів у відкатах, хабарях, підкупках тощо, втрата репутації бухгалтера
Методика бухгалтерського обліку	Порушення правил ведення обліку відповідних об'єктів
	Проблеми з вибором методів обліку, передбачених стандартами обліку та звітності
	Маніпуляції з документами й звітністю
	Скоєння податкових злочинів

Сукупність ризиків в бухгалтерському обліку, спричинених відповідними факторами впливу представлена майновими ризиками, ризиками капіталу та розрахунків, які безпосередньо впливають на фінансовий стан підприємства.

Зловживання в операціях з придбання, виробництва, переробки та реалізації продукції є ключовими для виникнення істотних відхилень у звітності підприємства та становити ключову загрозу його економічній безпеці. Зокрема, оцінка виробничих ризиків передбачає дослідження ймовірності виникнення втрат внаслідок виробництва продукції і послуг через відсутність очікуваного попиту або використання у виробництві науково-технічних винаходів з високим ступенем ризикованості покриття витрат на впровадження винаходів. Появу ризиків придбання можуть провокувати порушення умов господарських договорів, втрата вартості активів внаслідок інфляційних процесів, втрати активів під час транспортування, проблеми з логістичною системою тощо.

У виробничому процесі ризики можуть виникати через незадовільний стан необоротних активів виробничого призначення, зокрема через появу помилок в амортизаційній політиці, відсутність переоцінки активів, простої робочого часу, недостатню кваліфікацію робітників, відсутність контролю використання сировини, появу надлишків запасів через порушення процесу виробництва, зростання обсягу бракованої продукції, псування, пересортиць продукції, зниження якості продукції через порушення технічних вимог тощо.

Зниженню ризику капіталу повинно сприяти встановлення часток, що контролюються особами, потенційно зацікавленими в захопленні фірми, і особами, які можуть відмовитися від належної їм частки (антирейдерські засоби захисту бізнесу). Важливо оцінити оплату статутного капіталу засновниками або учасниками товариства, перевірити відповідність вартості чистих активів вимогам законодавства.

У процесі збуту ризику можуть виникати по причині невиконання покупцями умов договору купівлі-продажу, невчасну або повністю відсутню оплату коштів за продану продукцію та послуги внаслідок зміни попиту на продукцію і надзвичайних обставин, недосконалої організації рекламної кампанії, цінової політики тощо. Ризики розрахунків можуть знижувати ліквідність підприємства через прорахунки у визначенні сум безнадійної та сумнівної заборгованості, створення фіктивних фірм, розкрадання і привласнення грошових коштів з використанням фіктивних документів тощо. Важливо визначити суми дебіторської заборгованості, строк позовної давності якої минув. По кредиторській заборгованості необхідно виявити кредиторську заборгованість, не підтверджену даними обліку. Крім того, розрахунки супроводжуються валютними ризиками, що означає ймовірність появи додаткових втрат внаслідок зміни обмінного курсу валют або невстановлення фіксованого курсу валюти на момент укладання договору купівлі-продажу.

Внесення коректив в систему організації обліку та формування достовірної й оперативної аналітичної інформації про об'єкти бухгалтерського обліку є основою забезпечення вчасного виявлення несприятливих тенденцій в діяльності підприємства. Відповідна бухгалтерська інформація повинна регулярно оновлюватися за рахунок проведення внутрішнього контролю задля того, щоб вчасно надати сигнал управлінській системі щодо необхідності прийняття рішень управління ризиками підприємства.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєв Є. В. Моделювання фінансового ризику багатоцільових рішень в управління прибутковістю промислового підприємства / Є. В. Афанасьєв // Фінанси України. 2006. № 3. С. 46-55.

2. Бондар В.П. Фактори і моделі властивого ризику / В. П. Бондар // Збірник тез та текстів виступів на IV всеукраїнській науковій конференції, присвяченій видатним вченим в галузі бухгалтерського обліку д.е.н. І.В. Малишеву, д.е.н. проф. П.П. Німчинову [“Зимові читання, присвячені ідеям П.П. Німчинова та І.В. Малишева”]. Житомир: ЖДТУ, 2006. С. 68-70.

3. Гнилицька Л.В. Проблеми та шляхи вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства / Л.В. Гнилицька // Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 10. С. 22-30.

4. Корінько М.Д. Удосконалення організації та функціонування системи внутрішнього економічного контролю при диверсифікації діяльності суб'єктів господарювання / М.Д. Корінько // Статистика України. 2008. № 1. С. 34-40.

5. Кіндрацька Л. Формування і використання резервів під кредитні ризики та методика обліку цих операцій у комерційних банках України / Л. Кіндрацька // Банківська справа. 2000. № 3. С. 33-36.

6. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет для руководителя: [учеб.-практ. пособие] / Я.В. Соколов, М.Л. Пятов. [3-е изд., перераб. и доп.]. М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. 232 с.